

В процесі проведення дослідження, нами побудовано й проаналізовано картографічні моделі, що відображають розподіл лісових урочищ по території району та їх приналежність до лісництв (рис. 1), лісистість району, а також видовий склад та вікову структуру деревостанів району в цілому та окремих господарств зокрема.

Для картометричних досліджень лісистості району всю його територію розділено на облікові ділянки площею 4 км², що співпадає з квадратами сітки карти масштабу 1:100 000. Для вимірювань використано палетку зі стороною квадрата 2 мм. Таким чином один квадрат палетки рівний 1 % площі облікової ділянки.

Із побудованої таким чином картографічної моделі чітко видно, що найбільш залісненими є центральна та західна частини району, де лісистість сягає 21 – 90 % при середньому значенні для району 16,7%. Саме тут зосереджені найбільші лісові урочища району. Зокрема найбільший лісовий масив району простягається на північний схід від села Сестрятин по обох берегах р. Ситенька. Найменш залісненим є басейн р. Пляшівка на сході району (села Теслулів, Бригадірівка, Пустоїванне), а також територія на південь від лінії сіл Немирівка – Барашівка. В обох випадках ліси практично відсутні. Вздовж східної та північно-східної межі району розкидані поодинокі невеликі лісочки (рис. 1). Лісистість цієї території сягає 11 – 23%.

Аналіз сучасного поділу площі лісового фонду за категоріями земель свідчить, що лісові землі району використовуються за прямим призначенням. Землі, не вкриті лісовою рослинністю, займають 839 га із загальної площі 12466,2 га. Більшість з них зосереджені у Радивилівському лісництві.

У лісовому фонді району домінуюча роль належить лісокультура. Зокрема в межах ДП «СЛАП» на них припадає більше 50%. Природні та умовноприродні ценози охоплюють майже 25 % лісів. Найбільш поширеними типами лісу на території району є свіжі та вологі дубово-соснові субори.

Провідна роль у видовому складі деревостанів району належить насадженням сосни, на яку в припадає 79% лісовкритих площ. При тому дещо більша її частка (82%) спостерігається у лісах ДП СЛАП. Ця порода на більшій частині району здатна до самовідновлення, про те вирощується переважно у лісокультура. Із хвойних певне поширення (1,1 % площ) має також ялина європейська. Зосереджена вона переважно в межах Радивилівського лісництва. У віковій структурі хвойних деревостанів району переважають середньовікові насадження (53,7%) та молодняки (24,2 %). Частка останніх особливо висока на території ДП СЛАП (40,3 %). Стиглі і перестійні деревостани займають не більше 3 %. Така вікова структура свідчить про інтенсивне лісокористування на території району протягом останніх десятиріч та про активну роботу лісників над формуванням видового складу лісів.

Аналіз таксаційних матеріалів [3, 4] свідчить про поступове зниження частки хвойних порід в лісах району і збільшення листяних. Основна причина цього – природне поновлення малоцінних мяколистяних порід (осика, береза) на місці хвойних вирубок. Останнє призводить до зниження бонітету лісів та запасу деревини в них. Значного поширення цей процес набув у лісах ДП СЛАП.

Твердолистяні породи в районі займають 12,3 % лісовкритих площ. Переважно вони представлені лісокультурами і зосереджені у Радивилівському лісництві, де займають понад 1000 га. (16,3 %). Провідна роль у цій групі належить дубу. Грабняки поширені переважно у лісах ДП СЛАП. Більшість з них середньовікові та пристигаючі, що свідчить про незадовільне ведення лісового господарства і деградацію дібров у період існування колгоспних лісів. Привертає увагу специфічна вікова структура твердолистяних порід. Молодняки у цій групі займають лише 9% площ. Традиційно більша їх частка (12,5%) у лісах ДП СЛАП.

На мяколистяні породи припадає 7,5 % лісових земель території дослідження. Дещо поширеніші вони у лісах ДП СЛАП (9,5%). У видовому складі цих деревостанів домінують: береза повисла, вільха чорна, осика та верба. Специфікою їх є відносно швидке дозрівання і, як правило, низький бонітет. В районі ця група представлена переважно середньовіковими та пристигаючими деревостанами.

Таким чином, середня лісистість Радивилівського району становить 16,7%. Лісові ресурси в його межах належать двом лісогосподарським підприємствам і розподілені вкрай не рівномірно. Найвища лісистість характерна для центрально-західної частини району.

Більше половини лісових площ припадає на лісокультури. В видовому складі деревостанів домінуюча роль належить сосні, яка займає 79% площі лісовкритих земель. Серед твердолистяних порід провідна роль належить дубу, який зростає на 9,4 % лісових площ. Поширення інших порід незначне. У віковій структурі лісів переважають середньовікові і пристигаючі деревостани. Дещо вища частка молодників характерна для ДП СЛАП, де ведеться більш інтенсивне лісове господарство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
2. Офіційний сайт ДП «Дубенський лісгосп» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dubnolis.at.ua/>
3. Проект організації і розвитку лісового господарства державного підприємства: Спеціалізоване лісогосподарське агропромислове підприємство "Радивилів держспецлісгосп". – Ірпінь, 2004. – 247 с.
4. Таксаційний опис Радивилівського лісництва ДП «Дубенський лісгосп» Рівненської області. – Ірпінь, 2009 р.

Іванейко М.

Науковий керівник – проф. Сивий М.Я.

РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ СХІДНИХ БЕСКИДІВ, СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження. Релігійність українського народу є невід'ємною складовою національної культури. Християнське паломництво є одним з найдавніших видів подорожей, відомих з

літописних джерел ще IV ст. н. е. Українське християнське паломництво відоме з XI ст., зазначаючи злетів та спадів, незважаючи на значні утиски соціалістичної доби, воно зберігалось саме завдяки тій визначній ролі, яка в традиції надається особистій подорожі до Святих місць. Паломницька традиція є тим об'єктивним підґрунтям, на якому розвивається зараз і поступово набирає поширення релігійний туризм в Україні в цілому, і зокрема в Східних Beskidax [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сакральних пам'яток Східних Beskidax займалися Швед М. (2000), Вуйчик В. (2000), які досліджували Лаврівський монастир як центр паломництва регіону; Дьомін М. (2000) вивчав храми України, в тому числі і карпатські; Ковальчук А. (2000) досліджував стан та перспективи розвитку релігійного туризму території.

Мета : характеристика сакральних ресурсів, стан та перспективи розвитку релігійного туризму української частини Східних Beskidax.

Виклад основного матеріалу. Під **релігійним туризмом** слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, які знаходяться за межами звичного для них середовища [1].

Релігійний туризм - це самостійний вид туризму. В нього є свої різновиди (рис.1): паломницький туризм, релігійний туризм екскурсійної спрямованості, які виділяються за мотивацією подорожуючих. В першому випадку - це духовна місія, яка спонукає людину до подорожі, в другому - пізнавальна мета, посилена духовною функцією.

Рис.1. Структура релігійного туризму

тут розвиваються індивідуальні, сімейні та групові, а також тривалі та короткочасні паломництва.

Онуфріївський монастир був збудований в 1291р., і є найдавнішим монастирем Святого Онуфрія в Україні, з якого цей культ швидко поширився в Галичині та далі на схід. Зараз він є пам'яткою архітектури національного значення. Тут знаходиться церква святого Онуфрія та монастирські келії, в яких паломники можуть зупинитись на нічліг. У підземеллях Онуфріївської церкви є некрополь, корені якого сягають ще княжих часів, коли тут перед будівництвом храму був цвинтар. Після прибудови бічних крил у другій половині XVII ст. виникли крипти, зокрема, крипта Винницьких у південному крилі. Тут поховані Київський православний митрополит Антоній Винницький та Перемиські греко-католицькі єпископи Інокентій і Юрій Винницькі. Також є пам'ятка природи - чудотворне джерело, яке користується популярністю серед паломників [6].

Другим центром є *Гошівський монастир*, який був заснований в 1570р. лицарем королівського війська Кучуладом. Славиться обитель чудотворною іконою Божої Матері, яку 5 серпня 1737 року подарував монастирю його опікун Микола Гошівський. Згідно записів монастирського літопису, до кінця XVIII століття зафіксовано 117 оздоровлень. Вони були й надалі. Монастир увійшов до переліку об'єктів, перевірених на рівень доступності для людей з особливими потребами, що сприяє збільшенню кількості паломників [2].

Релігійний туризм екскурсійного спрямування є складовою частиною сучасної індустрії туризму. Собори, церкви, дерев'яні храми, каплиці, костьоли, синагоги, культові музеї і духовні центри - це туристичні об'єкти, які мають зростаючий попит. Українська частина Східних Beskidax містить чимало сакральних ресурсів. Сьогодні тут налічується понад 250 храмів. Найбільше вирізняється мистецькими якістьми *ступінчасто-пірамідальний тип бойківської церкви з трьома вежами*. Асиметричний і одночасно добре зрівноважений, артистично вироблений образ цієї, найчастіше скомпонованої в добрих пропорціях, церкви дає якнайбільше естетичне задоволення і створює піднесений настрій. Важливими об'єктами релігійного туризму тут можуть бути унікальні дерев'яні храми, споруджені в XVII-XVIII ст., яких нині налічується 23. Вони дуже привабливі в архітектурному плані і не мають аналогів в світі. Прикладом є *церква Різдва Пресвятої Богородиці* 1838 року в с. Маткові Турківського району [4]. Будівля дерев'яна, тризрубна, триверха. В інтер'єрі вирізняється високоарковий проріз між бабинцем і навою. Церкви описаного типу найбільш поширені в південно-західній частині Турківщини. Своїми формами церква в с. Маткові подібна до церков сіл Нижнє Висоцьке, Комарники та Миколаївської церкви села Кривки. До бойківського типу належать чудові храми в селах Гусний, Вишка, Сухий, Ужку, що у Великоберезнянському районі Закарпаття. Невід'ємними частинами церковних ансамблів є дзвіниці. Вони найчастіше дво-,

триверхі, подібні за формою, хоча серед них немає однакових. Наприклад, дзвіниця при церкві 1874 року в с. Коростів Сколівського району квадратна у плані, двоярусна.

Сакральні пам'ятки регіону розміщені нерівномірно (рис. 2). Найбільшою насиченістю сакральними об'єктами характеризуються Стрийський та Дрогобицький райони – 5,5 і 5,1 пам'ятка на 100км² відповідно. Найменша насиченість церквами є в Старосамбірському районі Львівської області – 1,1 пам'ятка на 100км². Проте в кількісному відношенні найбільше релігійних об'єктів має Турківський (153 церкви) та Сколівський райони. Найменша кількість сакральних пам'яток є у північній частині Великоберезнянського району. В Турківському районі 98% всіх церков є національними пам'ятками, найдавнішою із них є церква св. архангела Михаїла в с. Ісаї 1663 року. Крім християнських тут також є і єврейська синагога XIX століття в м. Турка. Старосамбірський район характеризується найбільшою кількістю костелів на території регіону, найвідомішими з яких є св. Миколая і св. Мартина. Сколівський район виділяється наявністю найдавнішої сакральної пам'ятки – церкви св. Михаїла в с. Плав'є, яка датується 1418р., а також особливістю території є те, що тут всі храми, окрім церкви св. Василя Великого є дерев'яними [3].

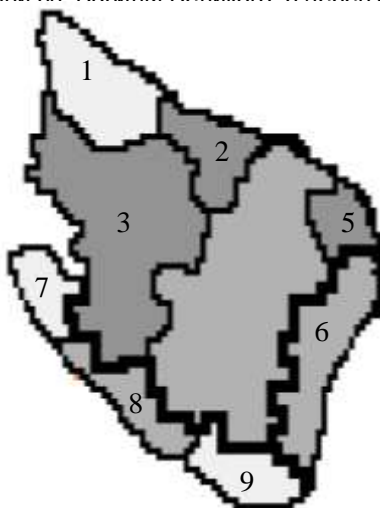

Рис. 2. Насиченість сакральними пам'ятками адміністративних районів Східних Бескидів

Адміністративні райони:

- 1- Старосамбірський;
- 2- Дрогобицький;
- 3- Турківський;
- 4- Сколівський;
- 5- Стрийський;
- 6- Долинський;
- 7- Великоберезнянський;
- 8- Воловецький;
- 9- Міжгірський

Сакральних пам'яток на 100км²

До ресурсів релігійного туризму екскурсійного спрямування належать також музеї, присвячені релігійним об'єктам [1]. На території Східних Бескидів розміщується Єпархіяльний музей в м. Трускавці, створений 11 жовтня 1998р. Одним з його засновників був доктор Роман Смик (племінник письменника Богдана Лепкого).

Сьогодні експозиція музею дає можливість дізнатися про історію Самбірсько-Дрогобицької Єпархії, про життя і діяльність видатних діячів Української греко-католицької церкви, таких, як архієпископ Йосафат Кунцевич, митрополит Андрей Шептицький, патріарх Йосиф Сліпий, а також побачити одну з виставок сакрального мистецтва. Серед експонатів музею можна побачити:

- Мощі Святого священномученика Йосафата;
- Пасмо волосся Митрополита Андрея;
- Накідка митрополита Андрея Шептицького;
- Особисті речі патріарха Йосипа;
- Копія грамоти Берестейської унії.

Сучасний стан релігійного туризму в українській частині Східних Бескидів носить стихійний несистематичний характер[3]. Підтвердженням цього є проведений аналіз пропозицій туристичних фірм та агенцій регіону дослідження, в ході якого не було виявлено туристичних маршрутів, присвячених сакральним пам'яткам території, а лише поодинокі церкви є включеними в екскурсійні маршрути як окремі об'єкти. Переважно організаторами паломництва є окремі парафіяни чи священники, а паломниками – прихожани храмів.

Висновки:

- Східні Бескиди мають всі передумови та достатньо забезпечені сакральними об'єктами для розвитку різних видів релігійного туризму;

- для розвитку релігійного туризму в регіоні необхідно проводити заходи, спрямовані на перехід паломництва на «професійний» рівень. Це по-перше, розробка та складання комплексних релігійних маршрутів по регіону дослідження і залучення до цієї роботи професіоналів, тобто туристичні фірми та агенції; по-друге, це всебічна популяризація релігійного туризму серед широких верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування/О. О. Бейдик. – К., 2001.
2. Дьомін М. Храми України /М. Дьомін.– Київ: Мистецтво, 2000. – 295 с.
3. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні: проблеми і перспективи розвитку / Україна та глобальні процеси: географічний вимір/А. Ковальчук. – Київ-Луцьк: Волин. держ.ун-т, 2000. – Т.1. – С.365-367.
4. Логвин Г.Н. По Україні. Стародавні мистецькі пам'ятки/ Г. Н. Логвин.– К.: Мистецтво, 1988. – 463 с.
5. Любіцева О.О. Організація православного паломництва до Святої Землі/ О.О. Любіцева, С.П. Романчук // Матеріали міжнародн. наук-практ. конф. Туризм на порозі XXI століття: освіта, культура, екологія – К.,1999. - с.82-85.
6. Слободян В. Церкви України. Перемиська єпархія / В. Слободян.-Львів,1998.- 864 с.

Юнко У.

Науковий керівник – доц. Мариняк Я. О.

РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Поступово у світі гірськолижний туризм почав перетворюватися на один із популярних видів активного відпочинку. Ця тенденція - характерна і для України. Гірськолижний туризм є ознакою престижу і навіть життєвого успіху. Серед газетних і журнальних заголовків, присвячених гірськолижному туризму, з'явилися слова на кшталт "гірськолижний бум", "гірськолижна мода" і навіть "гірськолижна революція" та "гірськолижна пандемія".

Мета дослідження - обґрунтування принципів і методів розробки стратегії розвитку гірськолижного туризму в Західному регіоні України. Відповідно до поставленої мети вирішуються наступні *задачі*:

- дослідження методів розробки стратегії створення нових рекреаційних зон гірськолижного призначення;

- обґрунтування моделей розвитку місць гірськолижного призначення;

- визначення факторів і умов створення нових місць гірськолижного призначення.

Об'єктом дослідження є гірськолижні курорти Західного регіону України.

Предметом дослідження є перспективні зони розвитку гірськолижного туризму в Західному регіоні України.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є положення економічної теорії, теорії управління, системного і соціологічного аналізу, ідеї та положення, викладені у державних нормативно-правових документах України з проблем розвитку туристичної галузі.

Гірськолижний туризм є одним із перспективних напрямків розвитку туризму, та є невід'ємною складовою загальнодержавної системи фізичної культури і спорту, спрямованої на розвиток фізичних, інтелектуальних та морально - вольових здібностей людини .

Гірськолижний туризм є тим видом туризму, для якого в Україні, зокрема у її Західному регіоні, завжди були перспективи розвитку. Природні ресурси, ринок праці та сприятливий клімат – міцний фундамент для розвитку гірськолижного туризму.

У Західному регіоні України є ряд великих гірськолижних курортів. Серед яких, популярними є : Буковель, Драгобрат, Славське, Яблуниця. Кожний із цих курортів має свою особливість:

Буковель – сучасний гірськолижний курорт європейського рівня. Розташований неподалік від села Поляниця Яремчанської міської ради, біля підніжжя гори Буковель на висоті 920 метрів над рівнем моря. Найвища точка курорту — г. Довга — 1372 м. Сезон триває з кінця листопада до середини/кінця квітня.

У 2012 році Буковель був визнаний найбільш розвиваючим гірськолижним курортом світу. Буковель - кращий гірськолижний курорт України, має найбільш розвинену інфраструктуру серед гірськолижних курортів країни. Довжина гірськолижних трас Буковеля сягає 50 км., які обслуговує 16 підйомників (з яких 1 оглядовий) (11-чотирикрісельних, 1-трикрісельний, 1-двокрісельний (№2R),1-бугельний(№5)). Всі траси різної складності (зелені, сині, червоні та чорні), для початківців, гірськолижників середнього рівня та професіоналів.

Драгобрат – найбільш високогірний гірськолижний курорт Українських Карпат. Розташований у масиві Свидовець. Драгобрат розташований на висоті 1300–1400 м над рівнем моря, на відстані 18 км від селища Ясіня, на стику хвойних лісів і альпійської зони, біля підніжжя гори Стіг (1704 м). Підковоподібне розташування гір цієї частини Свидовецького масиву створює унікальні природні умови і забезпечує наявність стабільного снігового покриття з листопада по травень.

Яблуниця – це високогірний гірськолижний та кліматичний курорт Карпат, який знаходиться на висоті 960 м. над рівнем моря, на території Карпатського національного парку. Село скрізь гористе і обведене довкола Карпатськими горами , а саме з півдня Чорногорою, верхами Говерлою і Петросом (2026 м.) , зі сходу Магурою (1313 м.), з заходу гірськими верхами Довбушанкою (1757 м.), Попаддею, а з